

IMMATERIEEL ERFGOED EN LOKAAL BELEID: LOKAAL ONDERNEMERSCHAP

Hawker Culture Singapore

Hoe kan immaterieel erfgoed het lokaal beleid versterken? En vice versa? In deze fiche leggen we de focus op Singapore. Daar zijn er zowel vanuit de overheid als de betrokken gemeenschappen volgehouden inspanningen om de ‘hawker culture’, of de straatventerscultuur, te borgen. Ondernemerschap, cultuur en gemeenschapsvorming komen samen in dit uitdagend, maar ook inspirerend voorbeeld. In deze fiche stellen we de praktijk aan u voor, verkennen we welke rol de overheid speelt in dit voorbeeld en gaan we na welke lessen we eruit kunnen trekken.

Hawker center in Singapore

'Hawker culture', Singapore

Context van het erfgoed en de acties

Straatventers of '*hawkers*' zijn alom bekend in de smaak- en straatcultuur in Zuidoost-Azie. Zo ook in Singapore. Toen deze stadstaat zelfstandig werd in de jaren 1960, waren de straten er bezaaid met kraampjes. Om enige orde in deze wirwar aan te brengen, bedacht de overheid de '*hawker centers*': overdekte plekken waar de straatventers in kraampjes hun waren bereiden en verkopen. In het midden van zo'n centrum bevindt zich een gemeenschappelijke eetruimte, die fungeert als ontmoetingsruimte voor de lokale gemeenschappen.

In het superdiverse Singapore zijn deze centra uitgegroeid tot een smeltkroes van verschillende gemeenschappen en smaakculturen. De gerechten zijn even divers als de herkomst van hun bereiders en hebben vaak wortels in de Chinese, Indische en Maleisische keuken. De venters dragen daarbij hun recepten, kennis en vaardigheden over van generatie op generatie, naar jongere familieleden of naar een leerling. Meer dan de helft van de straatventers behoort al tot de tweede of derde generatie.

De stadstaat Singapore heeft, samen met de venters en hun verenigingen, een borgingsprogramma uitgewerkt rond de *hawker culture*, die een reeks kennis, vaardigheden en culinaire praktijken omvat. Maar het verwijst ook naar de sociale rol van de *hawker centers* als eetgelegenheden en ontmoetingsplekken voor de lokale gemeenschappen.

Rol van het lokaal bestuur

Singapore is als stad- en eilandenstaat helemaal anders georganiseerd dan een doorsnee lokaal bestuur in Vlaanderen. Het gaat ook om een uiterst georganiseerd land. De overheid heeft een sterk sturende rol, ook in het onderwijs en de media, en vertoont enkele autoritaire trekjes.

De belangrijkste overheidsinstanties die op de *hawker culture* inzetten zijn:

- › National Environmental Agency (NEA, zeg maar de administratie bevoegd voor volksgezondheid en milieu),
- › National Heritage Board (NHB),
- › het onderwijs dat door de overheid is georganiseerd.

De rollen van deze overheidsinstanties zijn:

Regulerende rol

- › **Financieel stimuleren:** het NEA lanceerde een startprogramma waarin aspirant-venters zich kunnen vestigen in kant-en-klare kraampjes. De huur wordt voor een deel gesubsidieerd.
Voor lokale gemeenschappen en verenigingen die een activiteit willen organiseren in zo'n centrum zijn er subsidies. Op deze manier wil het NEA ervoor zorgen dat de centra blijven fungeren als ontmoetings- en gemeenschapsruimte.
- › **Controle en kwaliteitsbewaking:** NEA zorgt ervoor dat de kraampjes worden beheerd door individuen, niet door bedrijven, en dat de kraampjes niet worden gemonopoliseerd door commerciële groepen. Met deze kwaliteitsbewaking wil NEA ook garanderen dat de centra hun sociale functie blijven uitoefenen en tegemoet blijven komen aan de wensen van de lokale gemeenschappen.

Actorrol (zelf organiseren en initiëren)

- › Documenteren en sensibiliseren: National Heritage Board heeft een programma uitgewerkt om *hawker culture* te documenteren en over te dragen, via publicaties, brochures en reizende tentoonstellingen.
- › Educatie: de *hawker culture* staat ingeschreven in het leerprogramma van het door de overheid georganiseerde onderwijs.

Netwerkende rol (samenwerkingen aangaan of stimuleren)

Ondanks de sterk sturende rol werkt de overheid ook actief samen met de betrokken gemeenschappen en verenigingen van venters. Elk *hawker center* heeft een '*hawkers association*', die de betrokken venters samenbrengt en vertegenwoordigt. Op overkoepelend niveau is er de Federation of Merchants' Associations, Singapore (FMAS). Deze ngo behartigt de belangen van de ventersgemeenschap en werkt samen met de lokale ventersverenigingen om de *hawker culture* te documenteren en over te dragen. De overheidsdiensten werken nauw samen met de FMAS en de lokale gemeenschappen bij de uitwerking van de programma's om de *hawker culture* levend te houden.

Concrete aanpak	Overdracht en onderwijs › Er zijn doorlopend trainingsprogramma's in samenwerking met de venters. Dit omvat de <i>Hawker Fare Series</i>: ervaren venters dragen hun kennis, vaardigheden en culinaire praktijken over aan aspirant-venters. › Nogmaals: de overheid heeft een sterk sturende rol, ook in het onderwijs. Zo staat de <i>hawker culture</i> ingeschreven in schoolboeken, schoolprojecten, nieuwsbrieven en informatiepagina's. Beleid en administratieve maatregelen (zie hierboven): subsidies, kwaliteitsbewaking ... Bewustwording en communicatie › Overheid, ngo's, bedrijven en verenigingen organiseren ook samen evenementen om het draagvlak voor de <i>hawker culture</i> te vergroten. Zo is er het jaarlijkse <i>Singapore Heritage Festival</i>, dat de <i>hawker culture</i> promoot bij een breed scala aan doelgroepen, waaronder kinderen en jongvolwassenen. Verder is er <i>Singapore Day</i>, die jaarlijks wordt gehouden voor Singaporezen die in het buitenland wonen. De <i>hawker culture</i> wordt daar ingezet om hen te verbinden met hun land van oorsprong. › Lokale bedrijven zoals Makansutra promoten voedselcultuur via een reeks evenementen, tv-shows en online platformen zoals het <i>World Street Food Congress</i>. › Ngo's organiseren voorlichtings- en outreach-programma's over lokale eetcultuur. Slow Food Singapore bijvoorbeeld organiseert jaarlijks de <i>Heritage Heroes Awards</i>, specifiek om het draagvlak te verhogen voor smaakcultuur en eetgelegenheden met een erfgoedwaarde. Deze maatregelen komen ook tegemoet aan een reeks sociale en economische uitdagingen in de regio, door: › een stabiel levensonderhoud voor de venters te verzekeren en betaalbare maaltijden te voorzien voor de bevolking; › ontmoetingen te stimuleren tussen de diverse etnische, religieuze en sociale groepen. De <i>hawker culture</i> draagt zo bij aan een inclusievere samenleving. Uit een bevraging uit 2018 bleek dat 90 % van de respondenten erkent dat <i>hawker centers</i> ontmoeting stimuleren tussen diverse groepen.
Hoe kan de aard van de samenwerking tussen het lokaal bestuur en de gemeenschappen beschreven worden?	Consulteren: de erfgoedgemeenschappen mogen hun mening geven, maar hebben geen invloed op de genomen beslissingen. De <i>hawker centers</i> worden opgevolgd door de NEA. In 2017 hebben de <i>hawkers</i> een reeks aanbevelingen geformuleerd om de centra te versterken. Op basis van deze aanbevelingen heeft de NEA de hierboven beschreven programma's gelanceerd. Samen handelen & beslissen: er is een gelijkwaardig partnerschap tussen lokaal bestuur en gemeenschappen. Zowel in het sensibiliseren, in het documenteren als in de educatieve werking worden de hawkerverenigingen actief betrokken en helpen ze deze programma's mee vormgeven. Initiatieven vanuit de gemeenschap ondersteunen: via een reeks subsidies en trainingsprogramma's worden de venters ondersteund (zie hierboven).

Evaluatie	▶ <i>Hawker culture</i> geeft aan hoe immaterieel erfgoed ook kan gedijen in een snel veranderend, superdivers en sterk verstedelijkt gebied. ▶ De traditie heeft een transformatie ondergaan. Van straatventers verspreid over de ganse stadstaat tot een reeks goed georganiseerde centra. Ondanks deze transformatie is de <i>hawker culture</i> levendiger dan ooit. ▶ Het voorbeeld illustreert het grote potentieel van eet- en smaakcultuur om een superdivers publiek te bereiken en verschillende soorten van actoren (overheid, middenveld, bedrijfsleven, burgers) samen te brengen. Het is een dankbaar onderwerp dat wordt ingezet op verschillende manieren: zowel op grote evenementen voor het brede publiek als in educatieve programma's voor scholen en in trainingsprogramma voor starters en prijzen voor gevestigde namen ... ▶ Het gaat om een zeer lokaal gegeven, dat tegelijk ook wordt gebruikt in de nationale en internationale communicatie en de uitstraling van deze regio. Ondanks het autoritaire karakter van het staatsbestel in Singapore zien we dat de overheid ook volop een ondersteunende en faciliterende rol speelt. Er is ook een actieve betrokkenheid van en samenwerking met de gemeenschappen. ▶ Een praktijk zoals de <i>hawker culture</i> draagt bij aan sociale en economische ontwikkeling, door voedsel toegankelijk en betaalbaar te houden en het levensonderhoud van de venters te verzekeren.
Wat kan uw lokale bestuur leren uit dit praktijkvoorbeeld?	▶ Faciliteer of voorzie gedeelde ruimtes voor micro-ondernemers. ▶ Zet een visie uit op het profiel van de 'streetfood'-aanbieders die in aanmerking komen om deel te nemen, en monitor dit. ▶ Speel in op het verbindende potentieel van eetcultuur, door verschillende ondernemers uit verschillende culturen te betrekken. ▶ Voorzie mogelijkheden en infrastructuur voor het publiek om samen te eten. ▶ Organiseer of stimuleer activiteiten en evenementen om publiek naar deze infrastructuur te trekken. ▶ Behalve een evenementgerichte werking, kan u ook het 'kleine ontmoeten' stimuleren. In vele <i>hawker centers</i> is er bijvoorbeeld een aanbod van gezelschapsspellen die mensen samenbrengen.
Contactgegevens	▶ oursgheritage@nhb.gov.sg
Links naar relevante websites	▶ www.oursgheritage.gov.sg/hawker-culture-in-singapore

EEN BIJDRAGE VAN
Elien Doesselaere, Jorijn Neyrinck, Shana
Van Hauwermeiren en Gregory Vercauteren

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Olga van Oost, FARO. Vlaams steunpunt
voor cultureel erfgoed vzw, Priemstraat 51,
1000 Brussel

Een samenwerking tussen FARO en Werkplaats
immaterieel erfgoed

Brussel, maart 2023

ERFGOEDWIJZER

Deze bijdrage is een onderdeel van FARO's Erfgoedwijzer, een online platform boordevol praktijkkennis, kunde en inzichten over cultureel erfgoed. Tal van handige modules, praktische tools en tips bieden u informatie en inspiratie bij uw dagelijkse cultureel-erfgoed-praktijk.

Meer info: www.erfgoedwijzer.be

Dit werk is gelicenseerd onder een Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Unported licentie. Bezoek <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0> om een kopie te zien van de licentie.